

Mrtvaške postelje z izrezljanimi kostmi iz Norika

Stefan Groh in Saša Djura Jelenko

Izvleček

V članku so predstavljeni ostanki izrezljanih koščenih delov dveh mrtvaških postelj, ki sta bili najdeni na ozemlju Norika. Gre za redke najdbe dragocenega pohištva. Ostanke prve postelje so bili odkriti leta 1911 na južni nekropoli vicusa Kolaciona / Colatio, Stari trg pri Slovenj Gradcu, Slovenija. Izrezljani koščeni deli druge postelje so prišli na plan leta 1939 pri Baldersdorfu na avstrijskem Koroškem. Obe postelji sta bili uvoženi iz Italije. Zanimivo je, da so bili skupaj s koščenimi ostanki mrtvaških postelj odkriti kostni ostanki ženskih oseb. Postelji sta na podlagi primerjav in ostalih najdb v obeh grobnicah okvirno datirani v 2. polovico 1. stol. po Kr.

Abstract

The paper presents the remains of carved bone parts of the two deathbeds found in the territory of Noricum – a rare discovery of valuable furniture. The remains of the first bed were discovered in 1911 in the Southern necropolis of Colatio vicus (Stari trg near Slovenj Gradec, Slovenia). The carved bone parts of the other bed came to light in 1939 near Baldersdorf (Carinthia, Austria). Both beds were imported from Italy. Interestingly, the remains of two female persons were discovered together with the bone parts of the beds. Based on comparison and other findings from the two tombs the beds date to the 2nd half of the 1st century AD.

Iz Norika sta doslej znani dve mrtvaški postelji z izrezljanimi kostmi, in sicer prva iz grobnice I južne nekropole Kolacione (Stari trg pri Slovenj Gradcu, Slovenija) in druga iz grobnice C iz Baldersdorfa (Koroška, Avstrija) (sl. 1–2).¹

Odlomke postelje iz Kolacione (sl. 1) je leta 1911 odkril dr. H. Winkler med izkopavanji zidane grobnice I z obodnim zidom (Egger, 1914, 72–86;

1 Iz Štalenske gore izvirata dva dela koščenega pohištva, ki verjetno pripadata postelji. Najdeni sta bili v naselbinskem delu (Gostenčnik, 2005, 159–163, Taf. 34, 1–2).

Djura Jelenko, 2004, 28–34, sl. 31).² Nedvomno izvirajo iz izrezljanih lesenih nog mrtvaških postelj. Po restavriranju v RGZM v Mainzu leta 1986 so bili leta 1992 številni odlomki analizirani in predlagano je bilo zaporedje dekorativnih elementov (Groh, 1992, 51–58, sl. 2; Djura Jelenko, Groh, 2006, 405–422, sl. 8–9). Pozornost vzbuja primerjava z ostalimi znanimi mrtvaškimi posteljami v centralni in severni Italiji, v severozahodnih provincah je močna prisotnost ploščato oblikovanih okrasnih elementov (sl. 1, A3–4, A11), ki se pojavijo v kombinaciji s koščenimi tulci (sl. 1, A2, A5, A10). Najbolj značilni karakteristični okrasni elementi so zvoni in krogle (sl. 1, A7, A9), katerih okras kaže na center proizvodnje.

Popolnoma enak suličasto oblikovanemu listastemu okrasu zvona (sl. 3, A7) iz Kolacione je odlomek mrtvaške postelje 4/1982 iz Vindonisse (Windsch), dokaj sorodni kosi izvirajo še iz Orangea in Lyona. Listast motiv so uporabili tudi na mrtvaški postelji iz Mainza (Holliger, Holliger-Wiesmann, 1993, 22–23, Fig. 12, 4, 9, Taf. 14, 4, 10 (Vindonissa); Béal, 1986, 113–115, Fig. 5, 9–10 (Lyon), Fig. 7 (Orange); Mikler, 1997, 67–68, Fig. 10–12, 20–23 (Mainz)).

Njeno zgornjo stran omejuje tordirana letvica, kasetno oblikovana členitev spodnjega zaključka zvona je prav tako opažena na figuralno okrašenih cilindrično oblikovanih elementih mrtvaških postelj iz Esquilina v Rimu, Ostije, S. Vittore di Cingoli in Acquasparta (sl. 3–4). Na teh mrtvaških posteljah so bili uporabljeni tudi suličasto oblikovani listi, vendar, kot deloma tudi na mrtvaški postelji iz Mainza, večinoma v krajši različici kot v Kolacioni (Talamo, 1987–1988, 32–96, Fig. 29, 41–42 (Eskvilin, Rim), Fig. 109–110 (Ostija), Fig. 114 (S. Vittore di Cingoli); Pellegrino, 2001, 447–448 (Ostija); Monacchi, 1990–1991, 111–120, Fig. 19–21 (Acquasparta, postelja A)).

Pomemben je tudi popolnoma identičen profiliran vmesni del (sl. 3, A8) na mrtvaški postelji iz Kolacione in iz Esquilina v Rimu (sl. 3). Različica krogle z vzdolžnimi in prečno potekajočimi zarezi (sl. 3, A9) najbolj ustreza mrtvaški postelji iz Acquasparta in Ostije, pri čemer je zadnja okrašena le s prečnimi zarezi (sl. 3). Krogle mrtvaške postelje iz Kolacione so zbite, čokate, podobno, kot na mrtvaški postelji B iz Acquasparta s premerom 7,7 cm in višino 2 cm (Talamo, 1987–1988, 38, Fig. 22 (Esquilin, Rim), Fig. 109 (Ostija)).

Prevrtanim koščenim ploščam iz Kolacione (sl. 1, A3–4) podoben primer najdemo v avgustejskem do najkasneje zgodnjeterbersko datiranem grobu iz Xanten-Birten, obravnavamo ga kot najzgodnjeje datiranega (Hinz, 1972, 43–66, Fig. 11–12, Xanten-Birten). Identično profilacijo in premer imata koščena plošča in tulec iz Kolacione in San Prospera pri Imoli (sl. 6; Guarnirei, 1993, 162–174, Fig. 4, 2, 4–5 (San Prospero, grob 3)). Grob, ki je primerljiv s Kolaciono, najden na grobišču vicusa, je datiran v 1. polovico 1. stol. po Kr. Kot grob-

2 Odlomki izrezljanih kosti mrtvaške postelje iz Kolacione so bili do leta 2004 zmotno pripisani najdišču Klein-Glein (Avstrija) (Letta, 1984, 111) in Flaviji Solvi (Wagna, Avstrija) (Groh, 1992, 51–58).

ni pridatek je, kot v Kolacioni, pridan balzamarij tipa 8.6.3. po I. Lazar (Lazar, 2003, 179–180).

Primerjalno najdbo z Eskvilina (sl. 3) lahko na podlagi grobnih pridatkov, dolija z žigom – tria nomina –, datiramo v pozno republikansko-tiberijski čas. Največje ujemanje kaže mrtvaška postelja iz Kolacione z mrtvaško posteljo 4/1982 iz Vindonisse. Slednja izvira iz žganega groba, v katerem so bili med drugim odkriti: TS tipa Drag. 18 in 23, lokalna hišna lončevina in trije balzamariji, med njimi tip 8.6.3. in 8.6.1. po I. Lazar, kot tudi odlomek reliefne oljenke.

Pridatki dopuščajo datacijo od sredine do $\frac{3}{4}$. 1. stol. po Kr. To govori o datacijskem horizontu preostalih najdb iz grobnice I iz Kolacione. Mrtvaška postelja iz Mainza izvira iz bustum-pokopa, kjer je bila pokopana skupaj s pečatno oljenko, tremi vrči in balzamariji tipa 8.2.1. in 8.6.1. po I. Lazar. Najdiščni material prav tako opisuje flavijski časovni horizont $\frac{3}{4}$. 1. stol. po Kr. do prehoda iz 1. v 2. stol. po Kr. Za izrezljane koščene kose iz Kolacione pride torej v poštev datacija od tiberijsko-klavdijskega do poznoflavijskega časa, pri čemer se po primerjavi z grobom 4/1982 iz Vindonisse, kot tudi pokopom v Mainzu verjetno prikazuje v kontekstu z grobnimi pridatki $\frac{3}{4}$. 1. stol. po Kr.

Druga mrtvaška postelja z koščenimi izrezljanimi kostmi iz Norika je bila najdena ob gradnji državne avtoceste leta 1939 pri Baldersdorfu na Zgornjem Koroškem (Avstrija) (sl. 1; Dolenz, 1942, 42–46, Fig. 11). Pri tem so raziskali ostanke treh zidanih grobnic kot tudi temelje zidov objektov z več ognjišči. Izkopavalec H. Dolenz je interpretiral zidane grobnice z obodnimi zidovi kot kulturne objekte, čeprav je danes nedvomno, da pripadajo grobišču. Uredili so ga v neposredni sosesčini ostankov objektov z ognjišči, kar je izkopavalcu služilo kot dokaz za lokalno pridobivanje železa. Najdbe iz grobne kamre grobnice C so predstavljali staljeni odlomki bron, železni deli, odlomki stekla, kuhinjska lončevina, TS, italska in retijska fina namizna uvožena keramika, kot tudi izrezljani koščeni deli.

Najbolj zanimivih je 15 odlomkov izrezljanih koščenih delov, ki se interpretirajo kot ostanke med pokopom sežgane mrtvaške postelje, ki je ležala skupaj s kalciniranimi antropogenimi koščenimi odlomki v kamri zidanega groba (sl. 1; Gostenčnik, 2005, 159–161, Fig. 25). Trije odlomki obročasto oblikovane ploščice s koncentrično narebreno profilacijo in štiri odlomki neprofiliranih tulcev in preprosta ploščica kažejo na analogije z znanimi mrtvaškimi posteljami. Neokrašen listič pripisujemo spodnji pokrivni plošči zvona, primerljive plošče so znane iz Kolacione.

Za rastlinski motiv treh odlomkov iz Baldersdorfa poznamo sorodne, v prečnem prerezu prav tako D-oblikovane kose iz Cucurona, Fréjusa, Lyona, Riccioneja in Acquasparta, ki kažejo, da gre za okvir posteljnega zaboja (sl. 5–6). Trapezoidno oblikovan kos z luknjo in rastlinskim okrasom smemo prav

tako pripisati okvirju posteljnega zaboja. Veliko podobnost kažejo izrezljani deli kosti oblike 62/1 iz Mainza, ki jih lahko, tako kot kose iz Cucurona, s pomočjo njihove luknje prav tako pripišemo okvirju posteljnega zaboja. Kažejo na kombinacijo vegetabilnega motiva s sadeži, ki se je ohranila tudi na mrtvaški postelji iz Riccioneja (sl. 6; Béraud, Gébara, 1986, 200, Fig. 11, 20–21 (Fréjus); Béal, 1986, 112, Fig. 4 (Lyon); Béal, 1991, 303, Fig. 13, 49–51 (Cucuron); Mikler, 1997, 66–72, Fig. 32; Stümpel, 1971, 146–147, Fig. 15 (Mainz); Ortalli, 1998, 79–80, Fig. 24 (Riccione); Monacchi, 1990–1991, 122–145, Fig. 29–37 (Acquasparta)).

Trakasto oblikovani deli iz Baldersdorfa ter oba odlomka s stiliziranimi sadeži imajo prav tako D – oblikovan prerez. Pripadajo ali okvirju ali pa lahko v njih zaradi njihovega polkrožnega zavoja vidimo del krogle.

Primerljive sadeže najdemo na mrtvaških posteljah iz Cucurona, Riccioneja in Acquasparta (sl. 5–6), polovico manjši, kot del girland, pa se pojavijo na mrtvaških posteljah v Cremoni (Béal, 1991, 299, Fig. 9, n. 35 (Cucuron); Ortalli, 1998, 79–80 (Riccione); Monacchi, 1990–1991, 138, Fig. 36, 1 (Acquasparta); Bianchi, 2000, 78–79, n. C.d.2–3 (Cremona)).

Rahlo upognjen odlomek z izrezljanim okrasom lahko pripada okvirju, podobno profiliran, vendar neokrašen odlomek izvira iz Rima (Esquilin) (Talamo, 1987–1988, 58, Fig. 70 (Rim, Esquilin)).

Časovni okvir za mrtvaško posteljo iz Baldersdorfa, predvsem v primerjavi z mrtvaškimi posteljami iz Cucurona, Riccioneja, Fréjusa in Mainza sodi, prav tako kot mrtvaška postelja iz Kolacione, v flavijski horizont od sredine do konca zadnje tretjine 1. stol. po Kr.

Na tabeli 1 so prikazani posamezni deli koščenih izrezljanih mrtvaških postelj v Noriku ter primerjave s posteljami iz Italije in severozahodnih provinc.

Pozornost zbuja močna podobnost kosov iz Baldersdorfa s tistimi iz južne Galije, Mainza, Riccioneja in Acquasparta kot tudi dobro ujemanje kosov iz Kolacione s posteljami iz Vindonisse in tudi s centralno Italijo in 10. regijo. Vegetativni motiv posteljnega okvirja se pojavi samo na enem kosu iz Mainza kombiniran s suličastimi lističi in sicer od vseh najbolj močno prezentiran v južni Galiji. Motiv suličastih lističev je od vseh najbolj razširjen na zvonih in zaključimo lahko, da gre mogoče za skupen razvoj ene ali več italjskih proizvodnih mest.

Noriške mrtvaške postelje se smatrajo za uvožene kose, pri čemer se na podlagi številnih podobnih kosov kot verjetna država izvora obeh postelj kaže Italija. Posebej mrtvaške postelje V. in VI. regije (San Prospero, Riccione in San Vittore di Cingoli), ki so vse skupaj datirane v 1. polovico do sredine 1. stol. po Kr., kažejo na severnoitalsko provenienco.

Tabela 1: Primerjava med izrezljanimi koščenimi deli mrtvaških postelj iz Norika (* Kollona, + Baldersdorf).

	Mainz	Xanten-Birten	Vindonissa	Fréjus	Lyon	Orange	Cucuron	San Prospero	Acquasparta	Riccione	Rim-Esquilin	Ostia	S. Vittore di Cingoli
Skrinja													
okovje z rastlinskim motivom	+			+	+		+		+	+			
okovje s sadeži	+						+		+	+			
Noga													
obročasta ploščica (A11/A12)			*	*				*					
profiliran tulec (A10)	*							*					
krogla (A9)									*			*	
profiliran vmesni del (A8)											*		
zvon (A6/A7)													
kasetno oblikovan zaključek			*			*			*		*	*	*
listni motiv	*		*		*	*			*		*	*	*
profiliran tulec (A5)								*					
obročasta ploščica (A3/A4)	*	*	*										
profiliran tulec (A2)			*								*		
spodnji glavič (A1)													

Mrtvaške postelje z izrezljanimi koščenimi deli so prišle po ureditvi provinc in s tem povezano izgradnjo romaniziranega plemstva od sredine 1. stol. iz Italije v provinco Norik, kjer pridejo v uporabo ob koncu 1. stol. v okviru ital-

skega obrednega pokopa. Opozoriti je treba na kombinacijo mrtvaških postelj z izrezljanimi koščenimi deli ter kostnimi ostanki ženskih oseb, kar kaže na prednostno kremiranje žensk na razkošno okrašenih posteljah.

Izrezljani koščeni deli postelj so znani samo iz 27-ih najdišč v severozahodnih provincah rimskega cesarstva. Izven Galije jih najdemo samo na 10-ih nadaljnjih lokacijah. Med njimi se dve nahajata v južnem Noriku. To poudarja pomen province bogate z rudnimi bogastvi in zaradi tega zgodnje izoblikovanega plemstva, ki je zraslo na noriško-keltskih koreninah.

Italske paralele k noriškim posteljam iz Norika

Acquasparta, VI. regija Umbria, Fig. 2, n. 6 (Monacchi, 1990–1991, 87–149)

1983 je bilo raziskano grobišče z ustrino na Via Flaminia (lokacija Crocifisso) z dvema žganima slojema, ki sta interpretirana kot ostanki grmade. V teku dveh upepelitev je prišlo obakrat do ostankov izrezljanih kosov mrtvaške postelje v ustrini (postelja A in B). S pomočjo pridatkov in zaporedja plasti so lahko določili starost uporabe ustrine in s tem kremiranja mrtvaške postelje od iztekajočega se 1. stol. pred Kr. do začetka 1. stol. po Kr.

Ostija, I. regija Latium, Fig. 2, n. 8 (Pellegrino, 2001, 446–448)

Izrezljane kosti mrtvaške postelje iz nekropole v Ostiji so bile najdene v žganem grobu (št. 137) s kamnitim obodom zunaj žare. Pridatki dopuščajo datacijo v iztekajoče se 1. stol. pr. Kr. do začetka 1. stol. po Kr.

Riccione, VIII. regija Aemilia, Fig. 2, n. 4 (Ortalli, 1998, 79–80)

V žganem grobu na Via Flaminia pri Riccione se je ohranilo preko 150 odlomkov mrtvaške postelje iz izrezljanih kosti, ki sodi v pozno julijsko-klavdij-ski čas.

Rim/Eskvilin, I. regija Latium, Fig. 2, n. 7 (Talamo, 1987–1988, 17–102)

1874 je bila na Eskvilinu najdena žara iz alabastra s svinčeno oblogo in okoli 1100 odlomkov izrezljanih kosti. Mrtvaško posteljo verjetno ženskega pokopa iz Eskvilina lahko na podlagi grobnih pridatkov, dolija z žigom trinomina, datiramo v poznorepublikansko-tiberijski čas.

San Prospero, VIII. regija Aemilia, Fig. 2, n. 3 (Guarnirei, 1993, 162–174)

V letu 1992 je bil raziskan bustum – pokop na nekropoli na Via Reggiana z ženskim pokopom in sedemnajstimi odlomki mrtvaške postelje iz izrezljanih kosti. Grobni pridatki (kozarec, balzamariji, steklenica), dopuščajo datiranje v 1. polovico 1. stol. po Kr.

San Vittore di Cingoli, V. regija Picenum, Fig. 2, n. 5 (Mercando, 1974, 103–123)

Izrezljani deli kosti iz žganega groba niso bili ohranjeni v prvotni legi. Datiran je v začetek 1. stol. po Kr.

Summary

Three graves containing bone and ivory fragments of funerary beds have been discovered so far on the territory of the former Noricum province, namely in Baldersdorf, Faschendorf and Stari trg near Slovenj Gradec. Finds from tomb I with an enclosing wall, from the southern necropolis of *Colatio*/Stari trg, are the best preserved. This tomb had an important position within the necropolis. It was where, presumably, a male member of the neighbouring municipium *Celeia*'s upper class and two female individuals were buried in the second half of the 1st century AD. The manner of its construction, Italic imported items and components of Norican garb point to Romanization of the tomb's owner, while at the same time indicating the preservation of indigenous Norican-Celtic traditions, and the local aristocracy's rootedness in the countryside. Norican funerary beds, with the bone and ivory carvings having been preserved, can be viewed as imported items. The most likely country of origin, based on numerous comparisons, is considered to be Italy. Especially funerary beds from Regions V and VI, dating back to the first half until the middle of the 1st century AD, point to north Italic origin.

After the introduction of the provincial system and consequent establishment of Romanized aristocracy, funerary beds with carved bed legs started spreading from Italy to Noricum in the middle of the 1st century AD. They were used as part of Italic funerary rites until the end of the 1st century.

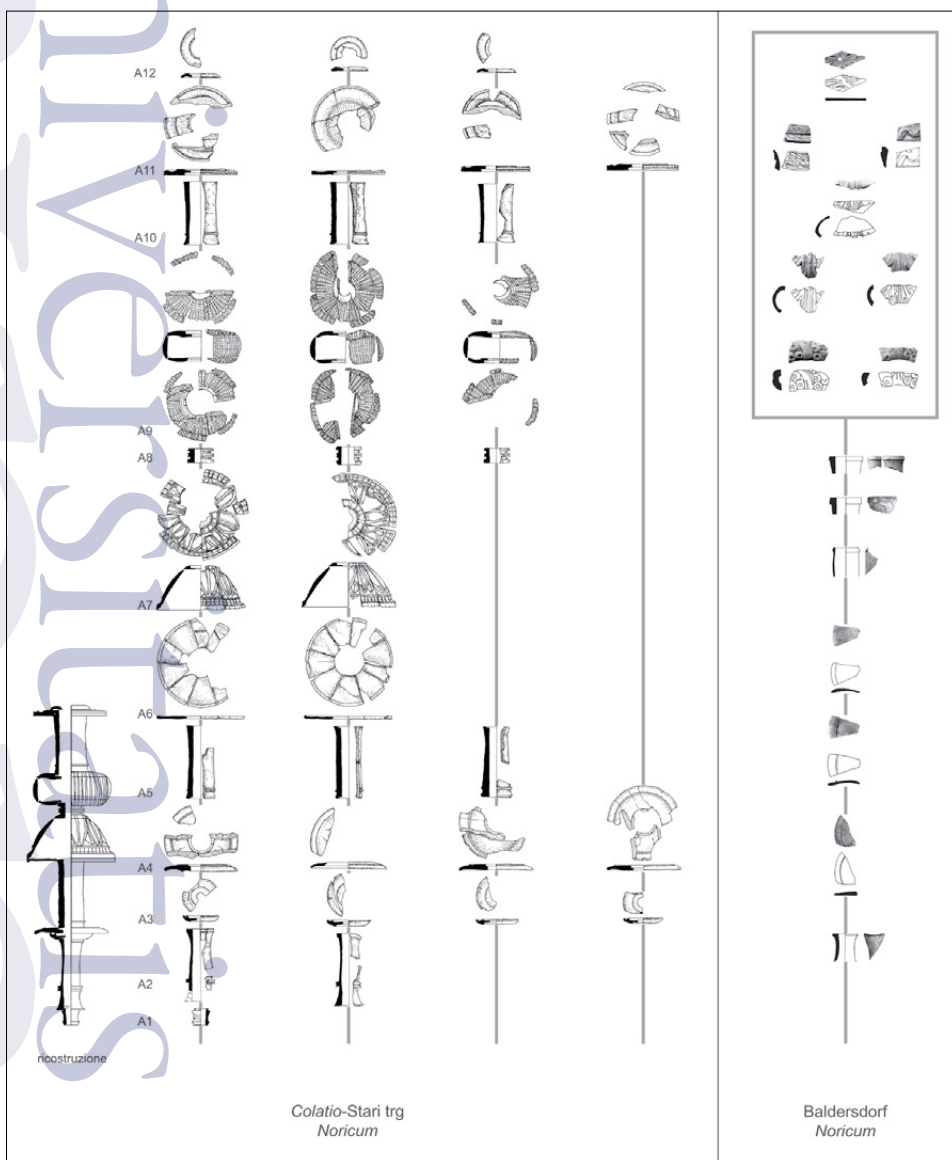
Carved funerary bed legs have only been discovered at 28 sites in north-western provinces of the Roman Empire. Only eleven of these archaeological sites are outside Gaul, and among them three are in southern Noricum. This is a clear indication of this mineral-rich region's importance and the consequent early formation of aristocracy on Norican-Celtic foundations.

Literatura

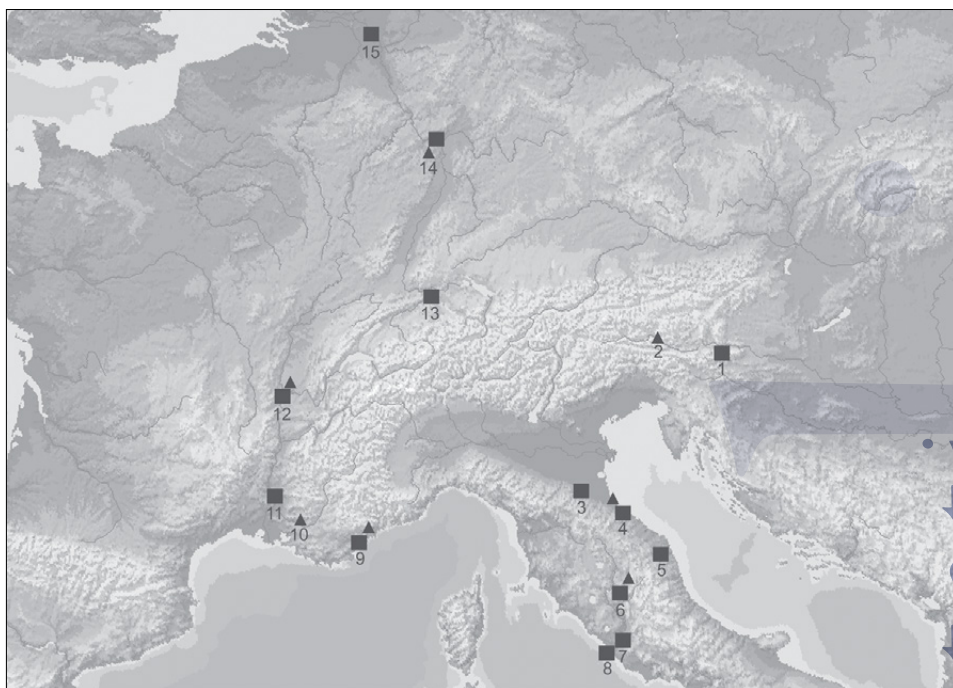
- Béal, J.-Cl. (1986):* *Éléments en os de lits gallo-romains. Documents d'Archéologie Méridionale*, 9. Pariz, 111–117.
- Béal, J.-Cl. (1991):* (Vaucluse): *Le mausolée de cucuron. Le lit funéraire à décor d'os de la tombe n° 1. Gallia*, 48. Pariz, 145–202.
- Béraud, I., Gébara, Ch. (1986):* *Les lits funéraires de la nécropole gallo-romaine de Saint-Lambert (Fréjus). Revue Archéologique de Narbonnaise*, 19. Pariz, 183–210.
- Bianchi, Ch. (2000):* *I letti funerari in osso dalla necropoli di S. Lorenzo. Milano, Edizioni ET.*
- Dolenz, H. (1942):* *Ausgrabungen in Baldersdorf (Kreis Spittal a. d. Drau). Carinthia I*, 132. Klagenfurt, 28–52.
- Djura Jelenko, S. (2004):* *Dr. Hans Winkler in njegov prispevek k arheologiji Mislinjske doline. Slovenj Gradec, Koroški pokrajinski muzej.*

- Djura Jelenko, S., Grob, St. (2006):* Ein frühkaiserzeitlicher Grabbau in der Südnekropole des norischen Vicus von Colatio, Slowenien. Archäologisches Korrespondenzblatt, 36/3. Mainz, 405–422.
- Egger, R. (1914):* Ausgrabungen in Norikum 1912/13. Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Instituts, 17, Beiblatt. Wien, 59–86.
- Gostenčnik, C. (2005):* Die Beinfunde vom Magdalensberg, Kärntner Museumsschriften, 78. Klagenfurt.
- Grob, St. (1992):* Beinerne Möbelbeschläge aus Flavia Solva. Fundberichte aus Österreich, 31. Wien, 51–58.
- Guarnirei, Ch. (1993):* La necropoli prediale di via reggiana (San Prospero, Imola): Frammenti di un letto funerario in osso. Studi e Documenti di Archeologia, 8. Bologna, 162–174.
- Hinz, H. (1972):* Ein frührömisches Gräberfeld auf dem Kirchhügel in Birten, Kreis Moers. Rheinische Ausgrabungen, 12. Mainz, 43–66.
- Holliger, Ch., Holliger-Wiesmann, C. (1993):* Vier Totenbetten mit Knochnschnittereien aus Vindonissa. Gesellschaft Pro Vindonissa, Jahresbericht 1993. Brugg, 21–37.
- Lazar, I. (2003):* Rimsko steklo Slovenije. Opera Instituti Archaeologici Sloveniae, 7. Ljubljana, Založba ZRC.
- Letta, C. (1984):* Due letti funerari in osso dal centro italico-romano delle valli d'Amplero (Abruzzo). Monumenti Antichi, ser. misc. 3/3. Roma, 67–114.
- Mercando, L. (1974):* S. Vittore di Cingoli (Macerata). Rivenimento di tombe romane a cremazione. Notizie degli Scavi di Antichità, ser. 8, 28. Roma, 103–123.
- Mikler, H. (1997):* Die römischen Funde aus Bein im Landesmuseum Mainz. Monographies instrumentum 1, Montagnac.
- Monacchi, D. (1990–1991):* Acquasparta (Terni). Loc. Crocifisso – Scavo in un'area funeraria romana nel territorio carsulano con rinvenimento di letti di osso. Notizie degli Scavi di Antichità, ser. 9, 1–2. Roma, 87–149.
- Ortalli, J. (1998):* Sepulture romane in Emilia Romagna. V: Fasold, P. et al. (ur.): Bestattungssitte und kulturelle Identität, Xantener Berichte, 7. Köln, 49–86.
- Pellegrino, A. (2001):* Lit funéraire provenant des fouilles de 1912. V: Descœudres, J.-P. (ur.): Ostia – port et porte de la Rome antique. Genf, 446–448.
- Stümpel, B. (1971):* Vor- und Frühgeschichte 1986. Mainzer Zeitschrift, 64. Mainz, 146–147.
- Talamo, E. (1987–1988):* Un letto funerario da una tomba dell'Esquilino. Bulletin della Commissione Archeologica Comunale di Roma, 92. Roma, 17–102.

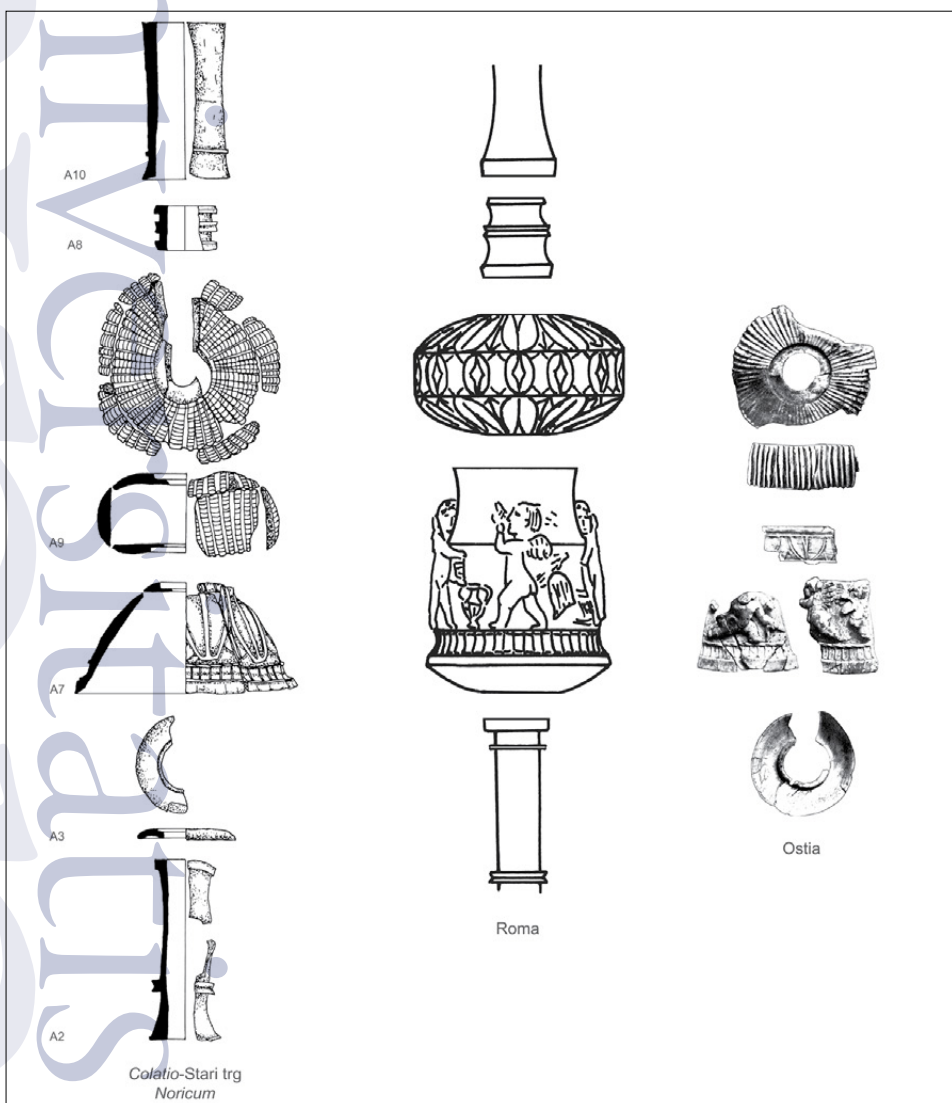

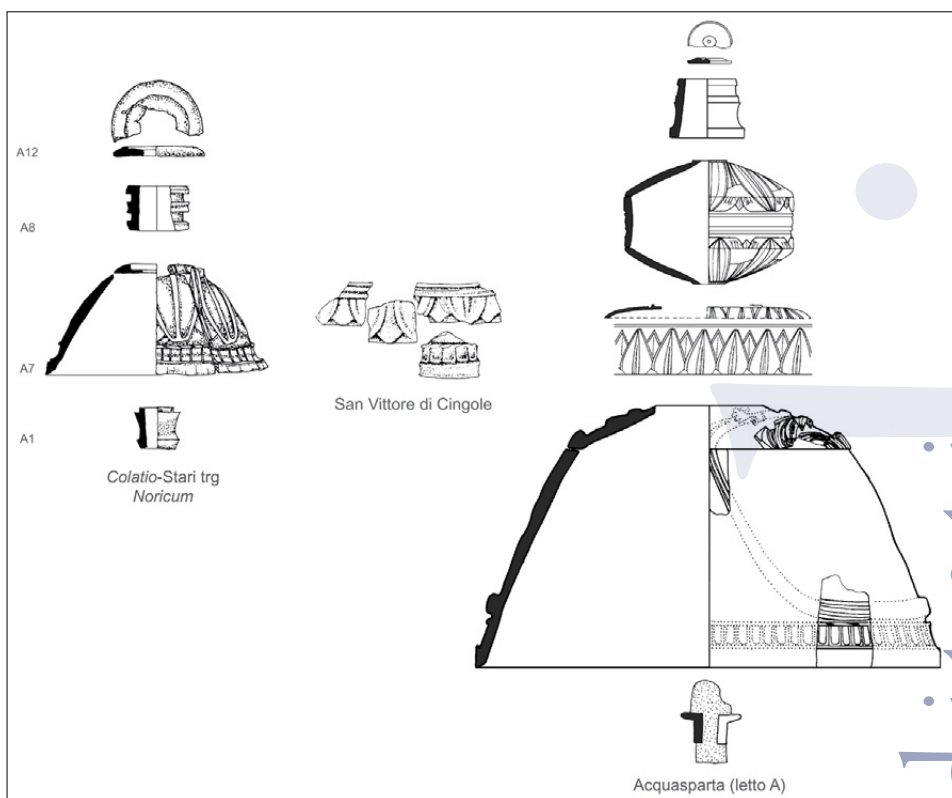
Slika 1: Izrezljani koščeni deli mrtvaške postelje iz Kolacione/Stari trg pri Slovenj Gradcu (Slovenija) in Baldersdorfa (Koroška) iz Norika (graf St. Groh, H. Sedlmayer; merilo 1:5)

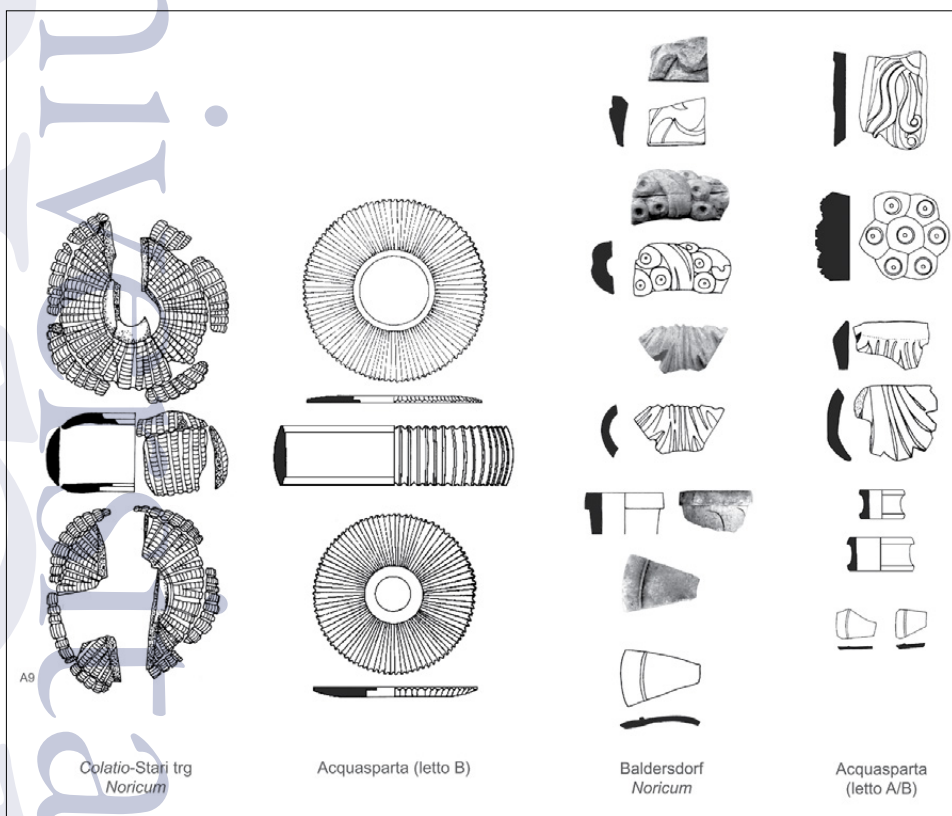
Slika 2: Paralele koščenim izrezljanim delom noriških mrtvaških postelj iz zidane grobnice I iz Kolacione (■) in grobnice C iz Baldersdorfa (▲): 1 Kolaciona, 2 Baldersdorf, 3 San Prospero, 4 Riccione, 5 S. Vittore di Cingoli, 6 Acquasparta, 7 Rim – Esquilin, 8 Ostija, 9 Fréjus, 10 Cucuron, 11 Orange, 12 Lyon, 13 Vindonissa, 14 Mainz, 15 Xanten-Birten (podlaga zemljevida: Encarta Weltatlas, 2001, Microsoft).

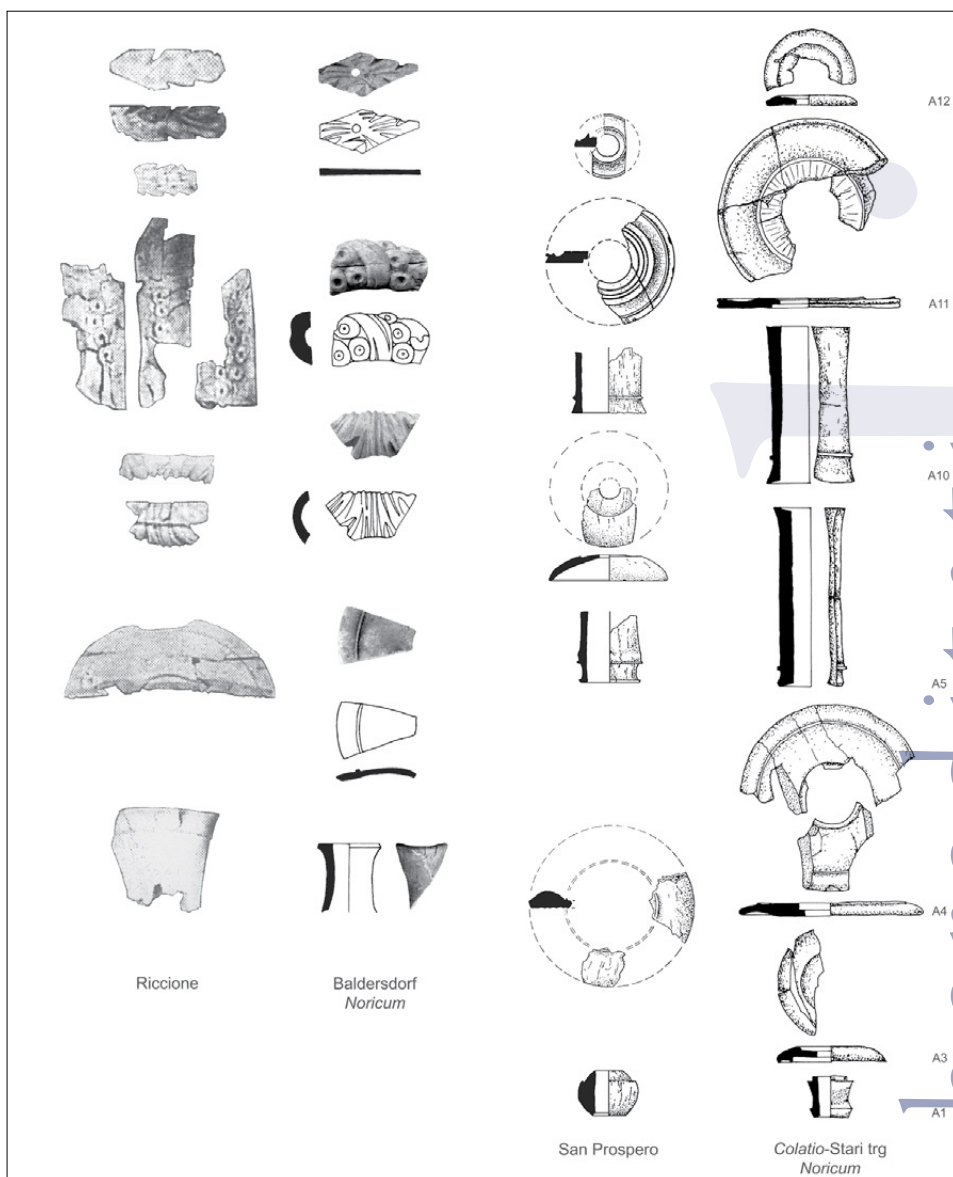
Slika 3: Italske primerjave mrtvaški postelji iz Kolacione z Rimom in Ostijo (graf H. Sedlmayer, po predlogi St. Groh, Talamo, 1987/88, Fig. 16b (izsek), Fig. 109 (izsek); Kolaciona in Rim; merilo 1:2; Ostija brez merila).

Slika 4: Italske primerjave iz San Vittore di Cingole in Acquasparta mrtvaški postelji iz Kolacione (graf H. Sedlmayer, po predlogi St. Groh, Talamo, 1987/88, Fig. 114 (izsek), Monacchi, 1994, Fig. 18-20 (izsek); merilo 1:2).

Slika 5: Italske primerjave iz Acquasparte mrtvaški postelji iz Kolacione in Baldersdorfa (graf H. Sedlmayer, v: St. Groh, Monacchi, 1994, Fig. 23, 25, 29, 34 (izsek); merilo 1:2).

Slika 6: Italske primerjave iz Riccione in San Prospera mrtvaški postelji iz Baldersdorfa in Kolacione (Graf H. Sedlmayer, po predlogi St. Groh, Ortalli, 1998, Fig. 24 (izsek), Guarnieri, 1995, Fig. 5 (izsek); Baldersdorf, San Prospero, Kolaciona; merilo 1:2; Riccione brez merila).